

HACI BEKTAŞ VELİ

Araştırma Dergisi

YAZ'2001/ 18

**1. DÜNYA SAVAŞI'NDA
ERZİNCAN CEPHESİ İLE İLGİLİ
YENİ BELGELER,
BALABANLILAR ve 3. ORDU
ARASINDAKİ BAĞLANTI (2)
(TEMMUZ 1916-KASIM 1921)¹**

Vatan ÖZGÜL

*NEW DOCUMENTS ABOUT 1.
WORLD WAR AT ERZINCAN FRONT
LINE, BALABAN TRIBE AND RELATI-
ONS. BETWEEN OTTOMAN'S 3.
ARMY*

(JULY 1921-OCTOBER 1921)

At the beginning of July 1916, the battle between Ottoman's and Russian Armies was carrying on at Erzincan front line. The leader of Balaban tribe called "Gul Agha" was still giving hand to Ottoman's 3. Army. The general of the 3. Army "Vehip Pasha" knew Gul Agha very well, concluded from the new documents that are given with this article.

Gul Agha serviced as a military officer, possessing a group of soldiers where he collected them from his own tribe. They were called "Mücahid Birliği", literally can be translated to "fighter team". As a Kizilbash tribe in Dersim province, it is interesting to investigate that Balabağ -with the leadership of Gül Agha- helped to Ottoman's Armies like some of the other Kizilbash tribes living around Dersim province since it is ordinarily known and thought different.

Also a new document is presented herein this article about "Seyid Rıza", a well known character and a leader in Dersim. A lot of discussions had been done on him in literature about Dersim history.

Anahtar Kelimeler: Gülağa, Balaban, III. Ordu, Seyit Rıza, Mücahit Birliği ve Erzincan

Haziran sonu ile Temmuz başı arasında, Gül Ağa'nın bulunduğu cepheye şiddetli çarpışmalar olur. Gül Ağa mücahidleriyle birlikte zor duruma düşer ve Mücahid Birliği'nin başından ayrılmak istediğini söyler. Bu durumu bildirmek üzere Vehip Paşa'ya bir mektup yazar. Vehip Paşa, o an için yardım kuvvetleri gönderemeyeceğini ancak birkaç güne kadar yardımcı kuvvetlerin cepheye geleceğini, dayanması gerektiğini, bu yüzden Mücahid Birliği'nin başından ayrılmasını doğru bulmadığını bildirir. Bir hafta daha sabırlı olmasını, daha sonra kendisini (ve aşiretini) cephe gerisine alacağı sözünü ve-

da antlaşmalar oldu. Rusya'da gerçekleştiren Ekim Devrimi'nin de etkisiyle doğu cephesindeki savaş Osmanlı'nın lehinde işlemeye başladı. Ancak bu kaos ortamı içinde Ermeni sorununun ay-yuka çıktığı ileri sürülebilir²⁵. 1. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Balabanlılar Erzincan'a dönmüştür²⁶. Erzincan'dan döndükten kısa bir süre sonra ise Gül Ağa vefat etmiştir²⁷. Nitekim daha sonraki yazışmalarda ve 1918 sonrasındaki olayların anlatıldığı kaynaklarda Gül Ağa'nın ismine rastlamıyoruz. Anlaşılan o ki Gül Ağa'dan sonra Erzincan çevresindeki Balabanlılar'ın liderliğini kardeşi Mehmet Ağa almıştır. Daha sonraları ise Gül Ağa'nın oğlu Kamer Ağa'nın Balabanlılar'ın liderliğine geçtiğini ancak hem Mehmet Ağa döneminde hem de Kamer Ağa döneminde Gül Ağa'nın kardeşi Hüseyin (Paşa) Bey'in de liderlik konusunda rol oynadığını görüyoruz²⁸. Hüseyin Bey ve Gül Ağa'nın aynı anda liderlik (ağalık) görevi üstlenmiş olabilirler. Nitekim Dersim çevresindeki aşiretlerin tamamına yakınının birden fazla lideri [ağası] vardı²⁹.

19 Mayıs 1919'da Samsun'a gelen Mustafa Kemal Paşa, Havza'ya oradan da Amasya'ya geçer. 1 Temmuz'da Rus ve Ermeni istilasından yeni kurtulmuş olan Erzincan'a gelir. Müdafai Hukuk Cemiyeti'nin Erzurum'da düzenlediği kongreye katılmak üzere Erzurum'a doğru yola koyulan Mustafa Kemal 2/3 Temmuz gecesi Tercan'a ulaşır³⁰. Mustafa Kemal'in Tercan'a

varışı sırasında, Mehmet Ağa³¹ liderliğindeki Balabanlılar'ın ve çevredeki diğer Alevi aşiretlerinin oluşturduğu milis kuvvetlerinin korumasında olduğu, hatta Mustafa Kemal'in bu aşiret liderleriyle Tercan'da görüştüğü iddia edilmektedir³². Baki ÖZ, Balabanlılar'ın bu yardımlarından ve milis gücü kurarak ulusal savaşıma katılmaları nedeniyle M. Kemal'in, Mehmet Ağa'ya teşekkür yazısı gönderdiğini aktarmaktadır. Bu bilgiyi Gül Ağa'nın torunu olan Müslüm GÜLŞEN de teyid etmiştir. Müslüm GÜLŞEN, Mehmet Ağa'nın çocuklarının bu emaneti daha sonradan kaybettiklerini bildirmiştir³³.

1919 yılında Paris'te başlayan Barış Konferansı'na Şerif Paşa'nın başkanlığında bir Kürt Delagasyonu'nun katıldığı ve çeşitli etkinliklerde bulunduğu değişik kaynaklarda yer almaktadır³⁴. Şerif Paşa, Paris Barış Konferansı'nı Kürtler lehinde etkilemek için bir dizi görüşmelerde bulunur. Bu etkinlikler ikili görüşmeler, yazışmalar, memorandumlar sunma ve konuşmalar halinde sürüp gider³⁵. Şerif Paşa'nın Kürtler'e ilişkin kapsamlı görüşleri 22 Mart 1919 tarihli bir memorandumda yer alır³⁶. Son memorandumda Kürt-Ermeni ilişkilerine değinen Şerif Paşa 22 Aralık 1919 tarihinde Ermeni temsilcisi Boghos Nubar Paşa ile bir antlaşma imzalar. Bu antlaşma Barış Konferansı nezdinde hem Ermeniler'e hemde Kürtler'e daha rahat hareket edebilme serbestisi kazandırır³⁷.

Şerif Paşa ile Boghos Nubar arasındaki antlaşma, Türkiye’de ve özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki halk arasında büyük gürültü koparır³⁸. Bu olayla ilgili olarak Şubat 1920’den itibaren doğu’daki bazı aşiret liderleri tarafından İstanbul’a, Meclis’e protesto telgrafları çekilir³⁹. Erzincan’dan gönderilen telgrafta Keçel, Aşuranlı, Dermanlı, Abbasi, Beratlı aşiretleri liderleri ile birlikte Balabanlılar’ın lideri Hüseyin (Paşa) Bey’in de imzası bulunmaktadır. Yine aynı bağlamda 19-23 Şubat tarihlerinde Fransız Yüksek Komiserliği’ne Erzincan, Van, Tercan, Hasankale ve Elazığ aşiret liderleri tarafından protesto telgrafları çekilir. Erzincan’dan çekilen telgrafi imzalayanlar arasında yine Balabanlı Hüseyin (Paşa) bey’in imzası bulunmaktadır⁴⁰.

Temmuz-Ağustos 1920 tarihli yazışmalardan, Erzincan Kop Dağı civarında gelişen bir takım olayların mevcut Jandarma ile birlikte Balabanlı Mehmet Ağa’nın başında bulunduğu birlikçe çözüldüğünü tespit ediyoruz. 15. Kolordu Komutanı Kazım KARABEKİR tarafından Erzincan Mutasarrıflığı’na gönderilmiş (ve anlaşıldığı kadarıyla oradan da Balabanlı Mehmet Ağa’ya ulaştırılan) yazıdan erzak nakli sırasında saldırı gerçekleştirmiş olan eşkıya⁴¹’nin ele geçirdiği malzemelerin geri alınmasında Balabanlılar’ın, Selepür Jandarma takımına yardımcı olduğunu anlıyoruz⁴². Burada kastedilen eşkıya, Ermeni çeteleridir. Bu tespiti, 18 Şubat 1918’den sonraki olayları aktaran Kazım KARABEKİR’in notlarına dayanarak yaptık:

".....Ermeniler bir devlet ordusuna yakışır mertçe hareket etmiyorlardı. Elllerine geçen silahsız halkı ve hatta kadın ve çocukları- memede süt emenlerine kadar- süngülüyorlar veya evlere doldurup yakıyorlardı. Bunun için düşman tabiri yerine eşkıya denilmesinin muvaffık olacağını ve bu tabirin ordumuzun maneviyatına da iyi tesir edeceği ordu kumandanı Vehip Paşa’ya teklif ettim. Bu teklifim memuriyetle kabul olundu ve artık Erzincan’dan sonra emirlerde ve raporlarda Ermeni ordusu hakkında düşman yerine eşkıya tabiri kullanıldı⁴³." Nitekim bahsettiğimiz belge Temmuz 1920’de yazılmıştır.

Bu gelişmelerin sonunda 10 Ağustos tarihli telgraftan, Erzurum Valiliği ve 15. Kolordu Komutanlığı’nca, Selepür Takımı Kumandanı ve askerlerine ayrıca Balabanlı Mehmet Ağa’nın müfrezesine takdir telgrafi gönderildiğini anlıyoruz⁴⁴. 2 ay sonra ise, Sansa Boğazi’ndeki gayretinden ve Trabzon ili sınırları içinde gasp edilen hayvanları kurtardığından dolayı 15. Kolordu Komutan Yardımcısı Tuğgeneral Kazım Bey (Kazım KARABEKİR) tarafından Balabanlı Mehmet Ağa’ya takdirname yazısı gönderilmiştir. Bu esnada Mehmet Ağa’nın Erzincan Hınzori (Pınarlıkaya⁴⁵) Köyü’nde bulunduğunu da tespit ediyoruz:

Dipnotlar

- 1 Yardımlarından dolayı Ali AKTAŞ'a, Müfit YÜKSEL'e ve belgeleri kullanmam için veren Müslüm GÜLŞEN'e teşekkür ederim.
Temmuz 1916 öncesi Balabanlılar hakkında bilgi için bkz. Vatan ÖZGÜL, 1. Dünya Savaşı'nda Erzincan Cephesi İle İlgili Yeni Belgeler, Balabanlılar ve 3. Ordu Arasındaki Bağlantı (1) (OCAK 1916-TEMMUZ 1916), Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 17. Sayı; Vatan ÖZGÜL, 1.Dünya Savaşı Öncesinde Balabanlılar, Osmanlı İmparatorluğu ve İttihat-Terakki ile İlgili Bazı Belgeler, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 16. Sayı; Vatan ÖZGÜL, 19. Yüzyıl'dan Önce Balaban Aşireti, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 14. Sayı.
- 2 bkz. EK 1
- 3 bkz. Nuri DERSİMİ, Hatıratım, s. 78
- 4 bkz. Nuri DERSİMİ, Kürdistan Tarihinde Dersim, s. 59
- 5 1. Dünya Savaşında Erzincan ve Dolaylarında Cereyan Eden Türk-Rus Muharebeleri, s. 13
- 6 a.g.e., s. 14
- 7 Nuri DERSİMİ, Kürdistan Tarihinde Dersim, s. 124 Bazı sözcükleri günümüz Türkçe'sine çevirdim.
- 8 Yarpuz: Güzel kokulu bir bitki. (Türkçe Sözlük, Yarpuz Maddesi)
- 9 Şair, aşiretler arasında bazı sorunların varlığına değiniyor. Konuyla ilintili olması itibarıyla bkz. EK 18
- 10 Vecihi TİMUROĞLU, Bir Sürgünün Ezgileri-Dersim'in Ağıtı, s. 33-35. Vecihi TİMUROĞLU, Ruslar'ın Erzincan'a girişinden sonra Gül Ağa'nın harekete geçtiğini zannediyor.
- 11 Bu belge ile ilgili yapılacak yorumlar ne olursa olsun hiç şühesiz ilgi çekici bir belge olduğunu, Dersimli Aşiretler ve zamanın devlet yetkilileri arasındaki ilişkilerin daha rasyonel ve nesnel anlamda irdelenmesi gerektiği düşünüyoruz.
- 12 bkz. Nuri Dersimi, Kürdistan Tarihinde Dersim, s.106
- 13 bkz. Dersim, Jandarma Genel Komutanlığı'nın Raporu, s. 137
- 14 bkz. Kazım KARABEKİR, Kürt Meselesi, s. 95
- 15 Nuri Dersimi, Kürdistan Tarihinde Dersim, arka kapak.
- 16 bkz. EK 2
- 17 bkz. Türkiye'de Meskun Yerler Kılavuzu, s. 95
- 18 bkz. EK 4-EK12. Şerif FIRAT'da bu bilgiyi doğrulamaktadır. Eylül 1917'de geçen bir olay sonrasında "Balabanlı dayımız Gül Ağa bu sırada Malatya'nın ova köylerinde idi" şeklinde bir bilgi aktarıyor. (bkz. M. Şerif FIRAT, Doğu İlleri ve Varto Tarihi, s. 151)
- 19 bkz. Nuri DERSİMİ, Kürdistan Tarihinde Dersim, s. 59
- 20 bkz. EK 4-EK 13
- 21 Nazmi SEVGİN, Zazalar ve Kızılbazılar, s. 79

- 22 Mecidi Nişanı: Sultan Abdülmecid'e hitafen ortaya çıkmıştır. İyi hizmet edenlere verilirdi. 1'den 5'e kadar farklı rütbeleri vardı. (Ayrıntılı bilgi için bakınız Mehmet Zeki PAKALIN, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, cilt 2, Mecidi Nişanı maddesi)
- 23 bkz. EK 12
- 24 bkz. Vatan ÖZGÜL, 1. Dünya Savaşı'nda Erzincan Cephesi İle İlgili Yeni Belgeler, Balabanlılar ve 3. Ordu Arasındaki Bağlantı (1) (OCAK 1915-TEMUZ 1916)
- 25 Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan ŞAHİN, Erzincan Tarihi
- 26 Nuri DERSİMİ, Ruslar'ın Erzincan'ı terkinden sonra olduğunu bildirmektedir. (bkz. Nuri DERSİMİ, Kürdistan Tarihinde Dersim, s. 59)
- 27 a.g.e. s. 59. Nuri DERSİMİ, Balabanlılar içersindeki bir söylentiye dayanarak Gül Ağa'nın Erzincan'daki Türk memurlar tarafından zehirlendiğini iddia etmektedir. (bkz. a.g.e. s. 59)
- 28 bkz. EK 14-EK 19; Şeyhmus ELÇİ, Sevr ve Lozan Sürecinde Doğu Anadolu Aşiretleri, s. 29,38; Baki ÖZ, Kurtuluş Savaşı'nda Alevi-Bektaşiler, s. 38, 44; Nuri DERSİMİ, Kürdistan Tarihinde Dersim, s. 59; Dersim, Jandarma Genel Komutanlığı'nın Raporu, s. 92
- 29 bkz. İbrahim YILMAZÇELİK, 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Dersim Sancağı, s. 143
- 30 bkz. Erdoğan ŞAHİN, Erzincan Tarihi, 2. cilt, s. 428, 429
- 31 Gül Ağa'nın kardeşi. (bkz. Mehmet Ali BALABAN, Balaban Aşireti Soy Seceresi, s. 116)
- 32 bkz. Baki ÖZ, Kurtuluş Savaşı'nda Alevi-Bektaşiler, s. 38
- 33 Müslüm GÜLŞEN, (yaş:66)
- 34 Rohat ALAKOM, Şerif Paşa-Bir Kürt Diplomatının Fırtınalı Yılları, s. 94
- 35 a.g.e. s. 96
- 36 a.g.e. s. 97
- 37 a.g.e. s. 98
- 38 bkz. a.g.e. s. 100; Şeyhmus ELÇİ, Sevr ve Lozan Sürecinde Doğu Anadolu Aşiretleri, s. 27; Erdoğan ŞAHİN, Erzincan Tarihi, s. 435-436
- 39 bkz. Rohat ALAKOM, Şerif Paşa-Bir Kürt Diplomatının Fırtınalı Yılları. s. 100; Şeyhmus ELÇİ, Sevr ve Lozan Sürecinde Doğu Anadolu Aşiretleri, s. 27. Kürt milliyetçisi araştırmacı-yazarlar bu telgrafların sahte olduğunu, başkaları tarafından yazıldığını iddia etmektedirler. (bkz. Rohat ALAKOM, Şerif Paşa-Bir Kürt Diplomatının Fırtınalı Yılları. s. 100)
- 40 Şeyhmus ELÇİ, Sevr ve Lozan Sürecinde Doğu Anadolu Aşiretleri, s. 29, 37, 38
- 41 Eşkiyâ: Aslında Şakînin çoğul halidir. (bkz. Ferit DEVELLİOĞLU, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat) Günümüz Türkçesi'nde çoğu zaman tekil anlamda kullanılmaktadır. Bu karmaşa, velievliya gibi sözcükler için de geçerlidir.
- 42 bkz. EK 14, 15

43 Kazım KARABEKİR, Cihan Harbini Nasıl İdare Ettik-Erzincan ve Erzurum'un Kurtuluşu-, Cilt 3, s. 109

44 bkz. EK 14

45 Köyün yeni adı. (Adem KAPLAN, Tanyeri Ağarırken, s.47)

Süvari Jandarma Alay Komutanı Binbaşı Şevket tarafından gönderilen yazıdan ayaklanmanın, civardaki ordu birliklerini oldukça yıprattığını anlıyoruz. Yine çoğunca bu ayaklanma sebebiyle ordu birliklerinin, Nisan 1921'den beri hükümetten gerekli malzemeyi temin edemediklerini ve Balabanlılar'ın kısmende olsa ayaklanma sırasında orduya yardımcı olduğunu tespit ediyoruz. Binbaşı Şevket, Balabanlılar'dan oluşan müfrezenin kullanımını için tahsis edilmiş malzeme, yiyecek, içecek, v.s.'nin 7 aydır yardım alamayan süvari alayına teberrü edilmesi ricasında bulunuyor .

KISALTMALAR

a.g.e. :adı geçen eser

bkz. : bakınız

s. : Sayfa

KAYNAKÇA

1. KİTAPLAR:

ALAKOM, Rohat, Şerif Paşa, Avesta Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1998.

DERSİMİ, Nuri, Hatıratım, Doz Yayınları, İstanbul, Ekim 1997.

DERSİMİ, Nuri, Kürdistan Tarihinde Dersim, Doz Yayınları, İstanbul, Ekim 1997.

ELÇİ, Şeyhmus, Sevr ve Lozan Sürecinde Doğu Anadolu Aşiretleri, Sevr ve Lozan Sürecinde Doğu Anadolu Aşiretleri, Adım Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 1998

FIRAT, M. Şerif, Doğu İlleri ve Varlık Tarihi, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 5. Baskı, Ankara 1983.

KAPLAN, Adem, Tanyeri Ağarırken, Erzincan İli Tanyeri Nahiyesi Kültür, Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Yayını, 1. Basım, İstanbul, Ocak 1997.

KARABEKİR, Kazım, Cihan Harbini Nasıl İdare Ettik-Erzincan ve Erzurum'un Kurtuluşu-, Cilt 3, Yayına Hazırlayan: Faruk ÖZERGİN, 5. Baskı, İstanbul, Mayıs 2000.

ÖZ, Baki, Kurtuluş Savaşı'nda Alevi-Bektaşiler, Cumhuriyet Gazetesi Yayını, İstanbul, Ağustos 1997.

SEVGİN, Nazmi, Zazalar ve Kızılbazlar, Kalan Yayınları, 1. Basım, Ankara, Ağustos 1999

ŞAHİN, Erdoğan, Erzincan Tarihi, Erzincan Hayra Hizmet ve Dayanışma Vakfı Yayını, Erzincan, 1987.

TİMURÖĞLU, Vecihi, Bir Sürgünün Ezgileri-Dersim'in Ağıtı, Kalan Yayınları, 3. Basım, Ankara, Ağustos 1999.

YILMAZÇELİK, İbrahim, 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Dersim Sancağı, (Kendi Yayını), 3. Baskı, Elazığ, 1999.

2. MAKALE, BELGELER ve DİĞER KAYNAKLAR:

Telgraf, mektup, vesika, vs.ler. Bunları Gül Ağa'nın torunu Müslüm GÜLŞEN'den temin ettik

1. Dünya Savaşında Erzincan ve Dolaylarında Cereyan Eden Türk-Rus Muharebeleri, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul, Şubat 1982.

Dersim, Jandarma Genel Komutanlığı'nın Raporu, Kaynak Yayınları, İstanbul, Ekim 1998.

Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, Mehmet Zeki PAKALIN, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1993.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ferit DEVELLİOĞLU, 15. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, 1988.

Türkiye'de Meskun Yerler Kılavuzu, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1946.

ÖZGÜL, Vatan, 19. Yüzyıl'dan Önce Balaban Aşireti, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 14. Sayı, Ankara, Yaz 2000.

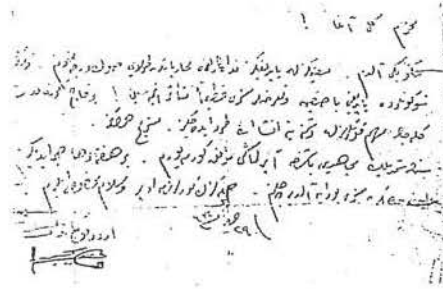
ÖZGÜL, Vatan, 1. Dünya Savaşı Öncesinde Balabanlılar, Osmanlı İmparatorluğu ve İttihat-Terakki ile İlgili Bazı Belgeler, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 16. Sayı, Ankara, Kış 2001.

ÖZGÜL, Vatan, 1. Dünya Savaşı'nda Erzincan Cephesi İle İlgili Yeni

Belgeler, Balabanlılar ve 3. Ordu Arasındaki Bağlantı (1) (Ocak 1916-Temmuz 1916), Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 17. Sayı, Ankara, İlkbahar 2001.

3. KAYNAK KİŞİ:

GÜLŞEN, Müslüm, yaş:66

EK 1

Muhterem Gül Ağa

Mektubunu aldım. Maiyetinizle yaptığınız fedakârane muharebattan dolayı son derece memnunum. Düşmanın şu günlerde yaptığı baskın ve taruzlar sizi kat'iyen müteessir etmesin. Birkaç güne kadar gelecek mühim kuvvetlerimizle düşmanı yine inşaallah tard edeceğiz. Müsterih olunuz.

Senin şimdilik mücahidin başından ayrılmanı muvafık görmüyorum. Bir hafta daha sabır ediniz ve sonra sizi buraya aldıracağım. Cümlenizin gözlerinden öper ve selamı mahsus eyleirim. 29 Haziran 1332

Ordu Kumandanı

Mehmet Vehip

can harbinde 3. Ordu'ya pek büyük fedakarlık eden Balaban Aşireti reisi Gül Ağa'nın Elbistan'dan kendi işçileri için mübayaa edecekleri erzakın Arga'ya gelmesine hiçbir taraftan mümanaat ve müdahale edilmemesini mübeyyin vesikadır. İtâ kılındı. 18/11/1333

مرکزت بیجا به شکر و کمال آید
موضوعه
۱۷ - ۱۶ - ۱۵

اقدم
رحمت پاشا حضرت رفیق کبریا
براسته قانده در - : همنه باقه و سیم . نتقال
لاله . نت نیکو و نیکو زرد . برادر دندرد
ترجمت چهلک سالو تبه به کلید شکر جمیل
بینه کلور رحمت کبریا شکر . همنه کبریا
کلانایه ویرتیز نکلانده با نیکو امیر ویرتیز
به سنت جلوب ویرتیز مجور تمام . همنه
دیگورن یا بره کلید شکر مجور تمام . همنه
سالو کلید شکر امیرم اقدم
بندگاری اید

EK 5

Malatya 23/11/1333

Balaban Aşireti Reisi Gül Ağa'ya

Efendim

Vehip Paşa hazretleri tarafından gönderilen üçyüz lira geldi. Postahanededir. Cinsine baktırmadım. Ne olursa olsun size teslimi vazifemdir. Bir defa daha zahmet ederek Malatya'ya gelirsiniz hem bu iş bitmiş olur ve hemde görüşürüz. Çünkü bana parayı Gül Ağa'ya veriniz telgrafla bana

yazınız emir buyurmuşlardı. Ben şimdi cevap vermek mecburiyetindeyim. Herhalde bugün yarın gelirsiniz çok memnun bulunurum. Selamlar takdim ederim.

Talimgah Kumandanı

Binbaşı Ahmet Ali

ترتیب

ردیف	اسم	نوع	تاریخ	محل	ملاحظات
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

۱۱۳۳۱۷

EK 6

Telgrafnâme

3 ncü Ordu No:89

Kelimesi:50

14497

Malatya'da Balaban Aşireti Reisi
Gül Ağa'ya

c. 28/11/1333

Elbistan, ordunun mıntıkası haricinde bulunduğundan mahalli meskürdan tedarik edilecek zahire için muktezi vesikanın itâsi gayrimümkün bulunduğunun maalesef beyan eylerim. 1/12/1333

3. Ordu Kumandanı

Ferik Vehip

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a military order or report, with a circular stamp at the top.

EK 10

3. Ordu 1267/30

Arga'da Balaban Aşireti Reisi Gül Ali Ağa'ya

Temini işe ve esbabı istihrahatınız hususu Harput vilayetine yazılmıştır. 8/11/1332

3. Ordu Kumandanı

Vehip

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a military order or report, with a circular stamp at the top.

EK 11

Telgraf

Sıra:9

Kelime:44

Üçüncü Ordu 1415/60

Ağca Dağ'da Viran Karyesinde Balaban Aşireti Reisi Gül Ağa'ya

Malatya talimgâh kumandanı Ahmet Ali Bey'e üçyüz liranın tarafınıza ita olunması hususu yazılmıştır. Bilmüraaca ahziyle itası ve mebaliği mezkûr ile yaz mevsimine kadar idare olunması ve kâfi gelmediği takdirde daha bir miktar gönderilmek üzere keyfiyetin iş'arı. 9/11/1333

3. Ordu Kumandanı

Ferik Vehip Mehmet

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a military order or report, with a circular stamp at the top.

EK 12

Arga Ahzı Asker Şubesi Riyaseti Aliyesine

Numara

162

Balaban Aşireti reisi Gül Ağa'ya üçüncü ordu erkanı harbiyesi riyasetinin 13 Kanuni Sani 1334 tarih ve 338 numaralı tahriratıyla mevрут ve beşinci rütbe-

den bir kıta mecidi nişan-ı zişânı mercûdur. Mumaileyh Arga köylerinde iskan ettiği haber alınmış olduğundan mezkur nişanını almak üzere ya kendisinin veya hut mutemet bir adamının gönderilmesinin Gül Ağa'ya tebliğ ve tefhimi maruzdur. 28 Kanuni Sâni 1334

Malatya Şube Reisi

Hasan Hüseyin

EK 13

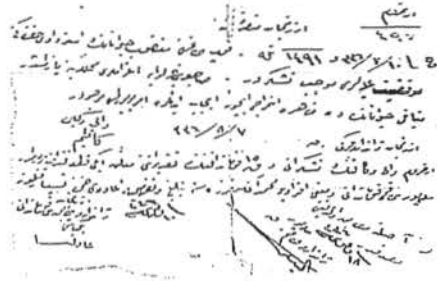
Suret

268

Arga Şubesi'ne

Akçadağ havalisinde muhacereten sâkin bulunan Erzincan'ın Balaban Aşireti efradından senni mükellefiyet dahilinde bulunan eşhasın şimdilik taht-ı silaha alınması üçüncü ordu kumandanlığının iş'arına atfen kol ordunun emri iktizasındadır. 4/Mart/1334

Fırka 18. Kalem Reisi Vekili Ziver

EK 14

Erzurum

497

Erzincan Mutasarrıflığı'na

10/7/1336 ve 1491 tele. Kop dağ-ı'nda menkub hayvanatın istirdatı hakkında muvaffakiyeti alileri mucibi teşekkürdür. Sahiplerinin livaya izamları mahallerine yazılmıştır. Mütebaki hayvanatında zahire ihracı için icabedenlere emir buyrulması mercudur. 7/8/1336

Vali Vekili

Kazım

Erzincan Jandarma Bölüğü Kumandanlığı

Erzurum Vali vekâletinin teşekküratı ve 15. Kolordu Kumandanlığı'nın takdiratını maalen iki kıta telgraf merbuttur. Selepur takımı kumandanı ve maiyeti efradile Mehmet Ağa müfrezesine tebliğ ve tefhimile iadesi kılınır. 10/ Ağustos/1336

Jandarma Taburu Kumandanı

Binbaşı Adil Nisa

Aslına uygunluğu tasdik olunur.
18/8/1336

Selepur Jandarma Tabur Kumandanı

EK 15

Erzurum adet

922/3513

294/100

Erzincan Mutasarrıflığı'na

1) 29/7/1336'da Bayburt'tan ahali vesait ile Karabıyık'a sevk edilen erzak kafilesine Kop Dağı üzerinde tecavüz ve erzakla hayvanatı gasp eden şakiler, Erzincan Selepur Jandarma takımının ciddi takibatı sayesinde Mıdı köprüsünde müsademeye mecbue edilerek üç saat kadar devam eden müsademe neticesinde mezkûr kafile kiracılarının öküzleri ile Karakulak nahiyesinin yollarına ait onaltı merkep ve yirmi bir öküzün istirdat edildiği anlaşılmıştır.

2) Fukarayı ahalemizin hukuk-i harimelerine tecavüz eden şakilere iyi bir ders-i ibret vermek sureti ile ibrazı fedakârı eden mezkûr Jandarma takımı zabıt ve efradı ile Balaban Aşireti rü-

esasından Mehmet Ağa müfrezesine beyanı takdiran eylerim. Erzurum, Trabzon vilayetine Erzincan mutasarrıflığına, Bayburt kaymakamlığına fırka 17 kalem riyasetine yazılmıştır.

15. Kolordu Kumandanı

Kazım

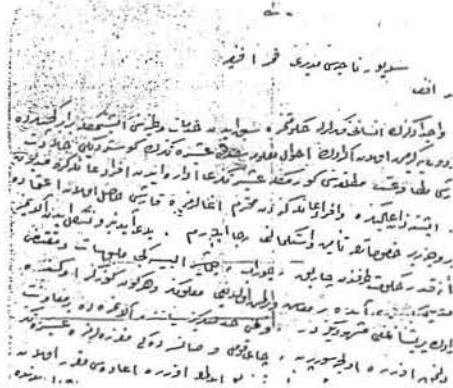
EK 16

Azizim Efendim

Beyan-ı taziyeti hâvi keremnamenizi seri-I dest-i tevkire aldım. İbraz buyrulan muhabbet ve mevâlata amîk teşekkürle hatm-i güftar ederim efendim.
21/Mart/1338

Mustafa Paşa Oğlu

Alişan

teelif etmek istiyorum. Zatinızda bu arzuya ittibaen gelmenizi ümit ve rica ederim efendim. 23/9/1928

Plümür Kaymakamı

Y. Ziya

Takdirname'nin latin harfleriyle yazılışı:

"Onbeşinci Kolordu Kumandanlığı

Erkânı Harbiyesi Hususi

Numarası: 6157

Erzurum

17/10/1336

Onbeşinci Kolordu Kumandan Vekili Miralay Kâzım Bey tarafından

Takdirname

Erzincan Hınzori karyesinden Gül Ağa oğullarından aşiret reisi Halil oğlu Mehmet Ağa, otuz nefer maiyeti ile bir hüsnü âli dindarane ve cesurane bir gayret-i vatanperverane ile Sansa Boğazı'nı temin ettiğinden ve Trabzon vilayeti dahilinde gasp edilen hayvanatı maiyeti müfrezesi tarafından istirdat edildiğinden göstermiş olduğu gayret ve hamiyet şayani taltif ve tahsin ve evlat ve ahfadınca da bir yadığâr-ı kıymetdar gibi hıfzedilmek üzere işbu takdirname îtâ kılındı.

Onbeşinci Kolordu Kumandan Vekili

Miralay Kazım"

1921 yılının ilkbaharında Koçgiri ayaklanması baş göstermişti. Bu ayaklanmaya Koçgiri aşiretinin haricinde başka birkaç Dersim'li aşirette Erzincan ve Plümür yönlerinden Dersim'e katılmak üzere Kuzeydoğuya doğru yola çıkmıştı . Koçgiri'li Haydar 24 Nisan 1921 tarihinde 2000 kişilik bir kuvvetle. Haydar'ın planı Kureyşan ve Balaban Aşiretleri içerisinden Plümür, Mamahatun geçitlerinden aşarak Dersim'e girmekti. Nuri DERSİMİ'nin iddiasına göre Haydar, Kureyşan'lıların sınırına geldiğinde yardım görmeyi umuyordu . Baki ÖZ'de bu beklentinin varlığını teyid ediyor . Ancak olay Haydar'ın umduğu gibi gerçekleşmiyor. Kureyşan lideri Kör Paşo Haydar'ı engelliyor . . Baki ÖZ, bu olaydaki Kureyşan liderinin Boybeyi Ağa olduğunu bildiriyor ve şöyle devam ediyor:

"Yörenin Alevi aşiretleri M. Kemal'in ulusal hareketine bağlılıklarını korudular. Yöre aşiretleri bozulan Koçgiri ayaklanmacılarının Dersim'e kaçmasını da önlemişlerdi. Fırat Köprüsü'nün hükümet güçlerince tutulması üzerine Balaban Aşireti Başkanı Mehmet (Muhsin) Ağa'dan yardım istemişlerse de reddedilmişlerdi ." Ancak bu dönem içinde Balabanlılar'dan (büyük olasılıkla Mehmet Ağa tarafın-

dan) ayaklanmada adı geçen Kogirili Mustafa Paşa oğlu Alişan Bey'e yol-
lanan bir telgrafta başsağlığı mesaji
göze çarpıyor. Kimin ölümlü üzerine
bu başsağlığı mesajının gönderildiğini
tespit edemedik. Gül Ağa'nın oğlu

Selepür Nahiyesi Müdürü Kamer Efen-
di'ye, Koçgiri ayaklanması sonrasında
(16 Kasım 1921 tarihinde) gönderilen
yazıdan, Balabanlılar'ın ayaklanma
sırasındaki tutumunu net bir şekilde
görebilmek mümkündür.